Wat zijn kerndoelen, eindtermen en functionele kerndoelen en voor wie geldt wat?

Kerndoelen, eindtermen en functionele kerndoelen. Misschien heb je deze termen in de afgelopen tijd voorbij zien komen. Dit zijn allemaal onderwijsdoelen. Voor verschillende sectoren en schoolsoorten gelden verschillende doelen. Ben jij (vak)leerkracht bewegen en sport in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs of gespecialiseerd onderwijs*? En zie jij door de bomen het bos niet meer? In dit artikel leggen wij precies uit hoe het zit! | Corike van de Merwe

bs actualisatie kerndoelen bewegen en sport /slo

Hoe zit het ook alweer?

We schrijven dit artikel op een bijzonder moment: de definitieve conceptkerndoelen** bewegen en sport zijn opgeleverd en de actualisatie van de eindtermen Lichamelijke Opvoeding (LO) en Bewegen, Sport en Maatschappij (BSM) en de functionele kerndoelen bewegen en sport is begonnen. Al deze doelen voor het leergebied bewegen en sport worden vernieuwd en dit is hard nodig. Er is behoefte aan doelen die actueel zijn, concreter geformuleerd, houvast geven aan jou als leraar en aansluiten bij ontwikkelingen in de maatschappij en het vakgebied. In dit artikel wordt beschreven wat kerndoelen, eindtermen en functionele kerndoelen zijn. En welke doelen gelden voor de verschillende sectoren. Goed om te weten, we schrijven dit artikel vanuit de nieuwe situatie.

Wat is een kerndoel?

Een kerndoel is een wettelijk doel. Het beschrijft waarmee leerlingen in aanraking moeten komen, welke inspanning van hen wordt verwacht met het oog op bepaalde ervaringen en wat ze uiteindelijk moeten beheersen.

Hierbij onderscheiden we verschillende soorten doelen: aanbodsdoelen, deze beschrijven waar een school in haar onderwijsaanbod voor heeft te zorgen. Deze doelen beginnen met 'De school...'. Voor bewegen en sport zijn geen aanbodsdoelen geformuleerd. Beheersings- en ervaringsdoelen zijn gericht op de leerling en deze doelen beginnen dan ook met 'De leerling ...'. Beheersingsdoelen beschrijven de kennis, vaardigheden en houdingen die leerlingen moeten bereiken. Een ervaringsdoel biedt leerlingen iets of lokt iets bij hen uit wat hun horizon kan verbreden, hun vaardigheden of kennis kan verdiepen en hen tot persoonlijke inzichten kan brengen. Ervarings- en beheersingsdoelen kunnen ook samen voorkomen in hetzelfde kerndoel, dit heet een hybride doel.

Daarmee geven kerndoelen richting aan het onderwijs. Ze geven antwoord op de vraag: waar heeft elke leerling recht op? Die basis is nodig om jezelf te ontwikkelen, om deel te nemen aan de samenleving en door te stromen naar het vervolgonderwijs.

Kerndoelen geven richting, maar laten ook ruimte zodat jij als leraar ook eigen keuzes kan maken. Het is aan jou om de kerndoelen zo in te vullen dat dit past bij de visie van de school, je leerlingen en de context waarin je werkt.

Kerndoelen zijn vastgelegd in de wet, in de Wet op primair onderwijs en de Wet op het voorgezet onderwijs. Elke school is verplicht om het onderwijs zo vorm te geven dat leerlingen deze doelen kunnen bereiken.

Scan of klik naar *Wat is een kerndoel (niet)? | Actualisatie kerndoelen | SLO*

Wat is een eindterm?

Eindtermen zijn onderdeel van een examenprogramma. Een eindterm is een wettelijk doel, vastgelegd in de Wet op het voorgezet onderwijs. Het beschrijft welke kennis, vaardigheden en/of houdingen leerlingen aan het einde van het voorgezet onderwijs minimaal dienen te bereiken. Eindtermen beschrijven welke leeropbrengsten gerealiseerd moeten worden en/of welke inspanning van een leerling wordt verwacht.

Eindtermen dragen bij aan een goede doorstroom van leerlingen tussen schoolsoorten, leerwegen en richting het vervolgonderwijs. Ook worden leerlingen zo voorbereid voor hun plek in de maatschappij.

Scan of klik naar *Wat is een examenprogramma (niet)? | Actualisatie examenprogramma's | SLO*

* Gespecialiseerd onderwijs is de overkoepelende term voor scholen die intensieve begeleiding bieden aan leerlingen die dit in het regulier onderwijs niet kunnen krijgen, bestaande uit speciaal basisonderwijs (SBO), speciaal onderwijs (SO) en voortgezet speciaal onderwijs (VSO).

** In dit artikel gebruiken we verder de term kerndoelen voor de leesbaarheid.

Wat zijn functionele kerndoelen?
Functionele kerndoelen zijn ook wettelijke doelen, maar dan voor leerlingen binnen het speciaal onderwijs die zeer moeilijk lerend en/of meervoudig beperkt zijn en leerlingen binnen het voortgezet speciaal onderwijs met de uitstroomprofielen dagbesteding en arbeidsmarkt.

Functionele kerndoelen zijn na te streven inhoudelijke doelen, oftewel streefdoelen. Wat bedoelen we hiermee? Het kan zo zijn dat een leerling niet alle doelen kan behalen. Daarom is het geen verplichting om alle functionele kerndoelen op leerlingniveau te behalen. Het is aan de school en de leraar om te beoordelen welk doel passend, haalbaar en uitdagend genoeg is voor een leerling. Je mag als school afwijken van de doelen en vervangende doelen opstellen. De school legt dit vast in het ontwikkelingsperspectief van de leerling. Functionele kerndoelen zijn vastgelegd in de Wet op de Expertisecentra.

Welke doelen gelden voor mijn leerlingen?

Basisonderwijs
Werk jij in het basisonderwijs en ben jij als groepsleerkracht, vakspecialist of vakleerkracht verantwoordelijk voor de lessen bewegingsonderwijs? Dan werk jij met de kerndoelen po. Op basis van deze kerndoelen, wordt onderwijs gegeven aan leerlingen van groep 1 tot en met groep 8. Heb je leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften in je klas? Ook voor hen gelden de kerndoelen po. Basisscholen vallen onder de Wet op het primair onderwijs.

Ik werk in het speciaal basisonderwijs, en nu?
Voor leerlingen in het speciaal basisonderwijs (sbo) is er geen aparte set kerndoelen. Scholen in het sbo vallen onder de Wet op het primair onderwijs en werken met dezelfde kerndoelen als het basisonderwijs. De wet geeft de sbo scholen wel ruimte om beredeneerd af te wijken, zodat jij je onderwijs beter kan laten aansluiten bij de behoeften van je leerlingen. Hoe ziet dit er dan in de praktijk uit? Sbo-scholen combineren vaak de kerndoelen po met de functionele kerndoelen speciaal onderwijs die passen bij de mogelijkheden en ontwikkelperspectieven van hun leerlingen.

Speciaal onderwijs: vier clusters, zeven leerroutes en twee sets kerndoelen
Het speciaal onderwijs (so) valt onder de Wet op expertisecentra (wec) en is ingericht in vier clusters:
- cluster 1: visueel beperkte leerlingen;
- cluster 2: auditief en/of communicatief beperkte leerlingen;
- cluster 3: lichamelijk beperkte en/of zeer moeilijk lerende en/of langdurig zieke leerlingen;
- cluster 4: leerlingen met psychische stoornissen, gedrags- en/of leerproblemen.

In het so wordt onderwijs gegeven op basis van twee verschillende sets kerndoelen. Om aan te geven welke set kerndoelen passend is voor jouw leerlingen, maken we gebruik van het Landelijk Doelgroepenmodel***. Dit model gaat uit van zeven leerroutes, binnen alle vier clusters. Geef je les aan leerlingen in leerroute 5, 6 of 7, dan zijn de kerndoelen so leidend. Voor leerlingen in leerroute 2, 3, 4 en 5 zijn de functionele kerndoelen so leidend. Voor leerlingen in leerroute 5 zijn er dus twee set kerndoelen.

Werk jij in het so met leerlingen in leerroute 1? Dit onderwijs valt onder de wet op expertisecentra. Voor deze leerlingen is er vaak sprake van een combinatie van onderwijs en zorg. Zij krijgen onderwijs op maat. Voor deze leerlingen zijn geen wettelijk vastgelegde doelen.
*** Scan of klik naar *Landelijk Doelgroepenmodel*

Voorgezet onderwijs onderbouw
Met de onderbouw van het voorgezet onderwijs (vo) bedoelen we vmbo leerjaar 1 en 2, havo leerjaar 1, 2 en 3 en vwo leerjaar 1, 2 en 3. De onderbouw vo valt onder de Wet op het voorgezet onderwijs. Als je lesgeeft aan deze leerlingen, dan zijn de kerndoelen onderbouw vo leidend.

Voortgezet onderwijs bovenbouw: kern en keuze
De bovenbouw van het voorgezet onderwijs (vo) gaat over vmbo leerjaar 3 en 4, havo leerjaar 4 en 5 en vwo leerjaar 4, 5 en 6. De bovenbouw vo valt onder de Wet op het voorgezet onderwijs. Alle leerlingen in de bovenbouw volgen het kernvak Lichamelijke Opvoeding (LO). Geef je LO-lessen, dan geef je les op basis van de eindtermen LO. Bewegen, Sport en Maatschappij (BSM) is een keuzevak voor de bovenbouw van vmbo-gl/tl, havo en vwo. Voor het keuzevak zijn de eindtermen BSM leidend.

Praktijkonderwijs, hoe zit dit?
Voor het praktijkonderwijs (pro) is geen aparte set kerndoelen. Deze scholen vallen onder de Wet op het voorgezet onderwijs. Daarom volgen zij in principe de kerndoelen vo. Maar, de wet geeft je de mogelijkheid om hier beredeneerd van af te wijken. In de praktijk gaat dit als volgt: scholen in het praktijkonderwijs werken met zowel de kerndoelen vo als de functionele kerndoelen.

Welke doelen gelden voor het voortgezet speciaal onderwijs (vso)?
Het voortgezet speciaal onderwijs (vso) kent drie verschillende uitstroomprofielen:
1 Vervolgonderwijs
2 Arbeidsmarkt
3 Dagbesteding

Voor leerlingen met het uitstroomprofiel vervolgonderwijs (leerroute 5,6 en 7) zijn de kerndoelen onderbouw vso en

//

Kerndoelen geven richting, maar laten ook ruimte zodat jij als leraar ook eigen keuzes kan maken

Sector	Doelgroep	Onderwijsdoelen
Primair onderwijs (po)	Groep 1 t/m 8	Kerndoelen po
Speciaal basisonderwijs (sbo)	Leerlingen van 4 t/m 12 jaar	Kerndoelen po
Speciaal onderwijs (so) (cluster 1, 2, 3 en 4)	Leerroute 5, 6 en 7	Kerndoelen so
	Leerroute 2, 3, 4 en 5	Functionele kerndoelen so
	Leerroute 1	Onderwijs op maat, geen wettelijke doelen
Voorgezet onderwijs onderbouw (ob vo)	Vmbo leerjaar 1 en 2	Kerndoelen onderbouw vo
	Havo leerjaar 1, 2 en 3	Kerndoelen onderbouw vo
	Vwo leerjaar 1, 2 en 3	Kerndoelen onderbouw vo
Voorgezet onderwijs bovenbouw (bb vo)	Vmbo leerjaar 3 en 4 kernvak LO	Eindtermen LO vmbo
	Havo leerjaar 4 en 5 kernvak LO	Eindtermen LO havo
	Vwo leerjaar 4, 5 en 6 kernvak LO	Eindtermen LO vwo
	Vmbo-gl/tl leerjaar 3 en 4 keuzevak BSM	Eindtermen BSM vmbo
	Havo leerjaar 4 en 5 keuzevak BSM	Eindtermen BSM havo
	Vwo leerjaar 4, 5 en 6 keuzevak BSM	Eindtermen BSM vwo
Praktijkonderwijs (pro)	Leerlingen van 12 t/m 18 jaar	Kerndoelen onderbouw vo
Voortgezet speciaal onderwijs (vso)	Uitstroomprofiel vervolgonderwijs (leerroute 5,6 en 7)	Kerndoelen vso en eindtermen LO
	Uitstroomprofiel arbeidsmarkt (leerroute 3, 4 en 5)	Functionele kerndoelen vso
	Uitstroomprofiel dagbesteding (leerroute 2 en 3)	Functionele kerndoelen vso
	Uitstroomprofiel dagbesteding (leerroute 1)	Onderwijs op maat, geen wettelijke doelen

Oranje: Wet op het primair onderwijs (wpo)
Blauw: Wet op de expertisecentra (wec)
Rood: Wet op het voortgezet onderwijs (wvo)

eindtermen LO leidend. Bij de uitstroomprofielen arbeidsmarkt (leerroute 3, 4 en 5) en dagbesteding (leerroute 2 en 3) zijn de functionele kerndoelen vso leidend. Voor leerlingen in leerroute 5 kunnen dus zowel kerndoelen als eindtermen worden gebruikt.

Ben jij werkzaam in het vso en werk jij met leerlingen in leerroute 1? Dit onderwijs valt onder de wet op expertisecentra. Voor deze leerlingen is er vaak sprake van een combinatie van onderwijs en zorg. Zij krijgen onderwijs op maat. Voor deze leerlingen zijn geen wettelijk vastgelegde doelen.

Alles op een rijtje

Er zijn dus behoorlijk wat verschillende 'smaken'. De tabel in dit artikel helpt je om er snel achter te komen welke doelen voor jouw leerlingen gelden en geeft je overzicht over het geheel aan onderwijsdoelen voor bewegen en sport.

Meer weten?

Verderop in dit magazine staan de complete karakteristiek en de kerndoelen po, onderbouw vo en v(so). Ook gaan we in op hoe je met deze kerndoelen alvast aan de slag kan gaan in je eigen praktijk.
Wil je meer informatie over de doelen, planning en op de hoogte blijven van het laatste nieuws, kijk dan op de onderstaande SLO-pagina's:

Kerndoelen bewegen en sport: *Actualisatie kerndoelen bewegen en sport | SLO*

Eindtermen bewegen en sport: *Homepage | Actualisatie examenprogramma's bewegen en sport | SLO*

Functionele kerndoelen bewegen en sport: *Actualisatie kerndoelen bewegen en sport | SLO*

Contact
c.vandemerwe@slo.nl
Corike van de Merwe is leerplanontwikkelaar bewegen en sport bij SLO

Kernwoorden
kerndoelen, eindtermen, functionele kerndoelen